

Romuald
Krajewski

Teresa
Perendyk

Kinga
Wojtaszczyk

Warunki pracy lekarzy i lekarzy dentystów

W numerze 9/2013 „GL” przedstawiliśmy opinie naszego środowiska o konflikcie interesów w oparciu o wyniki ogólnopolskiego badania, które przeprowadził w okresie styczeń-kwiecień 2013 r. Ośrodek Studiów, Analiz i Informacji Naczelnej Izby Lekarskiej we współpracy z Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.

W obecnym numerze przedstawiamy wyniki zasadniczej części tego badania, której celem było poznanie opinii środowiska lekarzy i lekarzy dentystów na temat warunków pracy, problemów związanych z wykonywaniem zawodu oraz planów zmiany miejsca pracy.

W 2012 r. własną praktykę posiadało 85% lekarzy dentystów i 46% lekarzy. W przychodniach specjalistycznych pracowało 34%, w szpitalach 28%, a w POZ 27% respondentów. Lekarze w większości (63%), pracowali w więcej niż jednej placówce. Lekarze dentyści częściej wskazywali tylko jedno

miejsce pracy (68%). Własna praktyka była jedynym miejscem pracy dużo częściej w przypadku lekarzy dentystów (58%) niż w przypadku lekarzy (6%) (Ryc. 1.). W POZ, przychodniach specjalistycznych, szpitalach i w systemie ratownictwa większość udzielanych świadczeń jest finansowana ze środków publicznych, odwrotnie jest we własnej praktyce lekarzy i lekarzy dentystów (Ryc. 2.).

Pytaliśmy też, jaką część ogólnego czasu pracy zajmuje praca w poszczególnych rodzajach placówek. Duży szpital (kliniczny, instytut, specjalistyczny), przychodnia

POZ i średni lub mały szpital (ogólny lub specjalistyczny) najczęściej angażują powyżej 75% ogólnego czasu pracy (odpowiednio 46%, 45% i 42% odpowiedzi). Własna praktyka zajmuje powyżej 75% czasu pracy 34% respondentów (Ryc. 3.).

Okolo połowa lekarzy i lekarzy dentystów ocenia swoje łączne dochody uzyskane we wszystkich placówkach jako ani wysokie, ani niskie. Jednocześnie co czwarty respondent uważa, że były one raczej wysokie albo wysokie (łącznie 23%). Praktycznie tyle samo jest oceniających dochody jako

niskie albo raczej niskie – łącznie 27%. Zarówno lekarze, jak i lekarze dentyści bardzo rzadko określają dochody jako „niskie” (tylko 3% lekarzy i 4% lekarzy dentyistów) albo jako „wysokie” (3% lekarzy i 2% lekarzy dentyistów). Jest natomiast różnica w ocenie własnych dochodów przez kobiety i mężczyzn, którzy istotnie częściej wyrażają niezadowolenie z dochodów, uważając, że są one niskie albo raczej niskie (Ryc. 4.). Oceny wynagrodzenia w poszczególnych typach placówek ochrony zdrowia są zróżnicowane w zależności od typu placówki. W większości typów placówek zadowolonych z wynagrodzenia jest więcej niż niezadowolonych. Natomiast tylko 23% respondentów uważa za dobre albo bardzo dobre wynagrodzenie w dużych szpitalach, a 30% uważa, że jest ono złe albo bardzo złe. Najwyżej oceniono dochody uzyskiwane z własnej praktyki – 58% respondentów uważa, że są one dobre albo bardzo dobre. Relatywnie nieduża jest grupa oceniających wynagrodzenie za pracę bardzo źle (od 2 do 11%). Najwięcej takich osób pracuje w administracji publicznej, dydaktyce, badaniach naukowych oraz w ratownictwie medycznym (po 11%) (Ryc. 5.).

Pytaliśmy także o utrudnienia

w wykonywaniu zawodu, o których na co dzień dużo mówi się w naszym środowisku. Wystawianie recept, prowadzenie dokumentacji medycznej i sprawozdawczość, kierowanie zespołem, organizacja pracy w placówce, przepisy prawne oraz finansowanie i rozliczanie świadczeń stwarzały trudności często albo bardzo często albo stale 31-38% respondentów (Ryc. 6.). Jednocześnie, 26-44% uważa, że utrudnienia te występowały bardzo rzadko albo rzadko. Lekarze dentyści istotnie częściej doświadczają tych trudności niż lekarze. Zdaniem 84% lekarzy praktykujących w 2012 r. w szpitalach dużych szpitalach duża albo raczej duża część ich pracy to zbędna biurokracja. Takie samo przekonanie wyraża 77% badanych praktykujących w średnim bądź małym szpitalu (Ryc. 7.).

W końcu 2012 r. przedstawialiśmy wyniki ogólnopolskiego badania opinii lekarzy na temat możliwości rozwoju zawodowego i podkreślaliśmy, że nasze środowisko oceniało je źle. (<http://www.nil.org.pl/dzialalnosc/orodek-studiow,-analiz-i-informacji/raport-mozliwosci-i-bariery-rozwoju-zawodowego-lekarzy-i-lekarzy-dentyistów>) Niewiele się zmieniło, gdy w obecnym badaniu zapytaliśmy o ogólną ocenę tych możliwości zależnie od

placówki. Tylko 27% respondentów ocenia je dobrze albo bardzo dobrze (Ryc. 8.). 37% badanych spotkało się w swojej praktyce zawodowej w 2012 r. z naciskami, aby wykonywać swój zawód niezgodnie z zasadami etycznymi lub niezgodnie z przepisami, przy czym lekarze doświadczyli presji tego typu istotnie częściej niż lekarze dentyści (odpowiednio 40% i 22%) (Ryc. 9.). Najczęściej były to naciski administracyjne i ekonomiczne (odpowiednio 64% i 62%). Wśród nacisków innego typu (łącznie 24%) najczęściej wskazywano naciski ze strony NFZ (konieczność przepisywania tanich leków, „straszenie kontrolą i karami”, konieczność stosowania „chorych” procedur), naciski ze strony pacjentów (aby przepisać określone leki, inne roszczenia), naciski ze strony przełożonych (konieczność przyjmowania pacjentów „po godzinach” bez stosownego wynagrodzenia, wymagania wysokiej jakości pracy bez stosownego zaplecza organizacyjnego i technicznego, ograniczanie czasu wizyty pacjenta np. do 10 minut). Blisko co czwarty respondent spotkał się z jakąkolwiek formą mobbingu w miejscu pracy w 2012 r. (23%) i istotnie częściej dotyczyło to lekarzy niż lekarzy dentyistów (odpowiednio 26% i 12%) (Ryc. 10.). 67% respon-

dentów doświadczyło w 2012 r. agresji ze strony pacjentów lub ich bliskich i również istotnie częściej dotyczyła ona lekarzy niż lekarzy dentyistów (odpowiednio 73% i 46%) (Ryc. 11.).

Zdecydowana większość badanych deklaruje, że obserwuje u swoich najbliższych współpracowników objawy wypalenia zawodowego, w tym 38% uważa, że dotyczy ono licznej grupy osób (Ryc. 12.). Lekarze dentyści obserwują to zjawisko istotnie rzadziej niż lekarze. 42% badanych przyznaje, że zauważyli objawy wypalenia zawodowego u siebie i brak jest różnic istotnych statystycznie pomiędzy lekarzami a lekarzami dentyistami (Ryc. 13.). Objawy wypalenia zawodowego zauważają u siebie istotnie częściej mężczyźni, osoby w średnim wieku (36-50 lat), ze stażem pracy 11-30 lat.

Więcej badanych oceniło warunki swojej pracy we wszystkich miejscach łącznie jako dobre albo bardzo dobre (37%) niż jako złe albo bardzo złe (30%). Ponad 1/3 określa je jako ani dobre, ani złe (Ryc. 14.). Średnio 35% respondentów ocenia dobrze albo bardzo dobrze warunki pracy w różnych typach placówek ochrony zdrowia. W przypadku własnej praktyki mamy do czynienia z najwyższym odsetkiem ocen pozytywnych

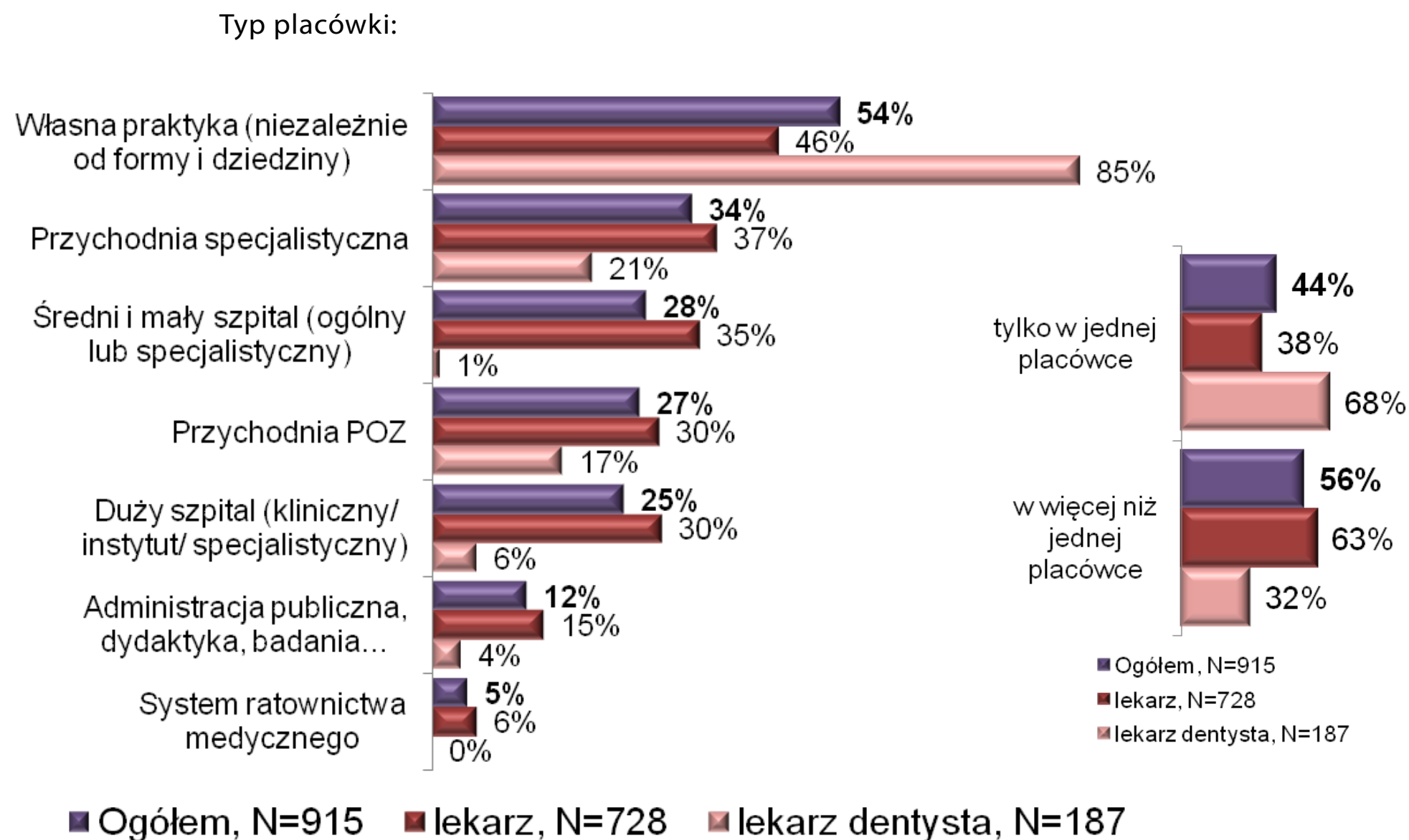
(44% odpowiedzi dobrze albo bardzo dobrze) i jednocześnie z wysokim odsetkiem (37%) ocen negatywnych (źle albo bardzo źle) (Ryc. 15.). Poproszeni o porównanie warunków pracy w placówkach różnego typu w roku 2012 z rokiem 2008 respondenci najczęściej (około 40%) odpowiedzieli, że były one takie same (Ryc. 16.). Więcej osób uważa, że warunki są lepsze albo dużo lepsze we własnej praktyce, przychodni POZ i specjalistycznej, natomiast że są gorsze albo dużo gorsze w szpitalach i w systemie ratownictwa. Różnice te są jednak niewielkie. Więcej badanych uważa, że jakość funkcjonowania poszczególnych typów placówek (szczególnie własnych praktyk) jest lepsza albo dużo lepsza niż że jest gorsza albo dużo gorsza, ale wyjątkami są administracja publiczna, dydaktyka, badania naukowe oraz system ratownictwa medycznego, gdzie więcej badanych uważa, że funkcjonowanie jest gorsze albo dużo gorsze (Ryc. 17.).

Pytaliśmy także o plany dotyczące zmian miejsca pracy w ciągu najbliższego roku. Zamiar podjęcia pracy za granicą deklaruje 4%. 76% respondentów nie zamierza zmieniać miejsca pracy w Polsce. Pozostali deklarują, że mają takie plany (11%) albo nie są zdecydo-

wani (13%) (Ryc. 18.). Najwięcej badanych (28%) chciałoby podjąć pracę w przychodni specjalistycznej, a z pracy w takiej przychodni chciałoby zrezygnować 19%. 26% respondentów planuje rozpocząć własną praktykę (Ryc. 19.). O atrakcyjności własnej praktyki świadczy również najwyższa różnica pomiędzy odsetkiem chcących ją rozpocząć a tych, którzy planują z niej zrezygnować (13%).

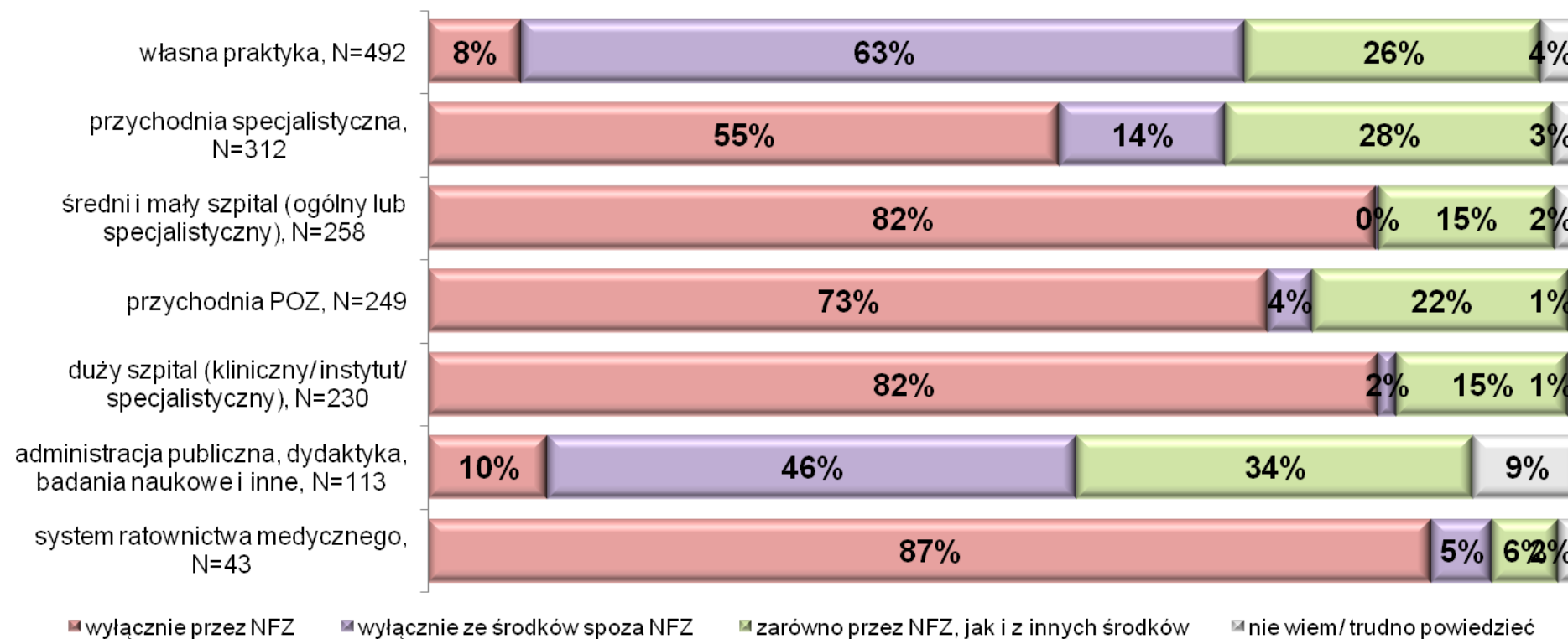
Badanie ujawniło bardzo duże zróżnicowanie opinii środowiska lekarzy i lekarzy dentyistów o warunkach pracy, wynagrodzeniach i innych aspektach wykonywania zawodu. Nieco przeważają oceny pozytywne, ale istotnych różnic jest niewiele. Zwraca też uwagę względnie mała polaryzacja ocen – wiele aspektów najczęściej oceniano „ani dobrze, ani źle”. Na pewno bardzo niepokojące są opinie dotyczące mobbingu, agresji i wypalenia zawodowego. Równie niepokojące jest częste wywieranie nacisków na wykonywanie zawodu niezgodnie z zasadami. Zjawiska te dotyczą bardzo dużej części środowiska i wymagają podjęcia działań zapobiegawczych i naprawczych.

W następnym wydaniu „Gazety Lekarskiej” przedstawimy wyniki części dotyczącej potrzeb edukacyjnych

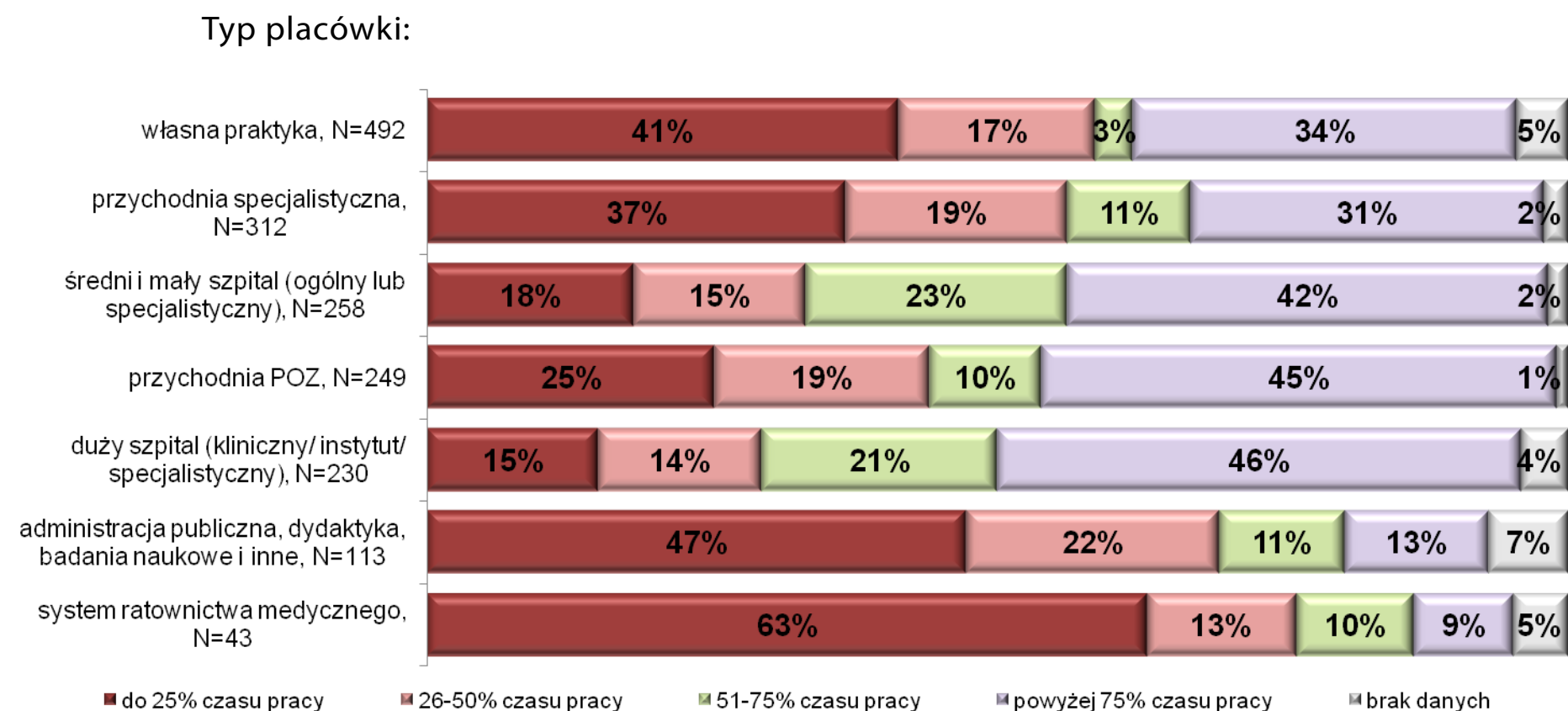

Ryc. 1. Miejsca wykonywania zawodu lekarzy i lekarzy dentystów w 2012 r.

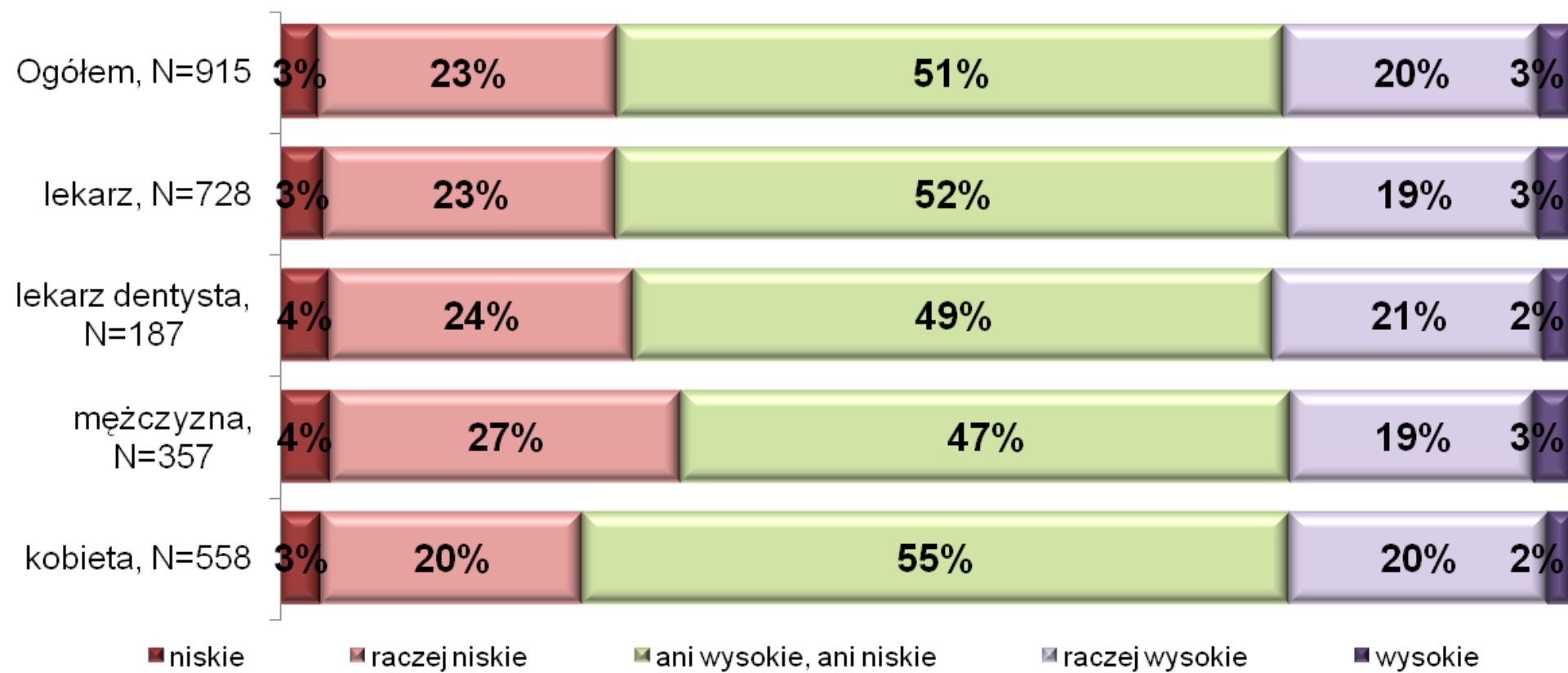
Typ placówki:

Ryc. 2 . Źródła finansowania świadczeń zdrowotnych w placówkach różnego typu

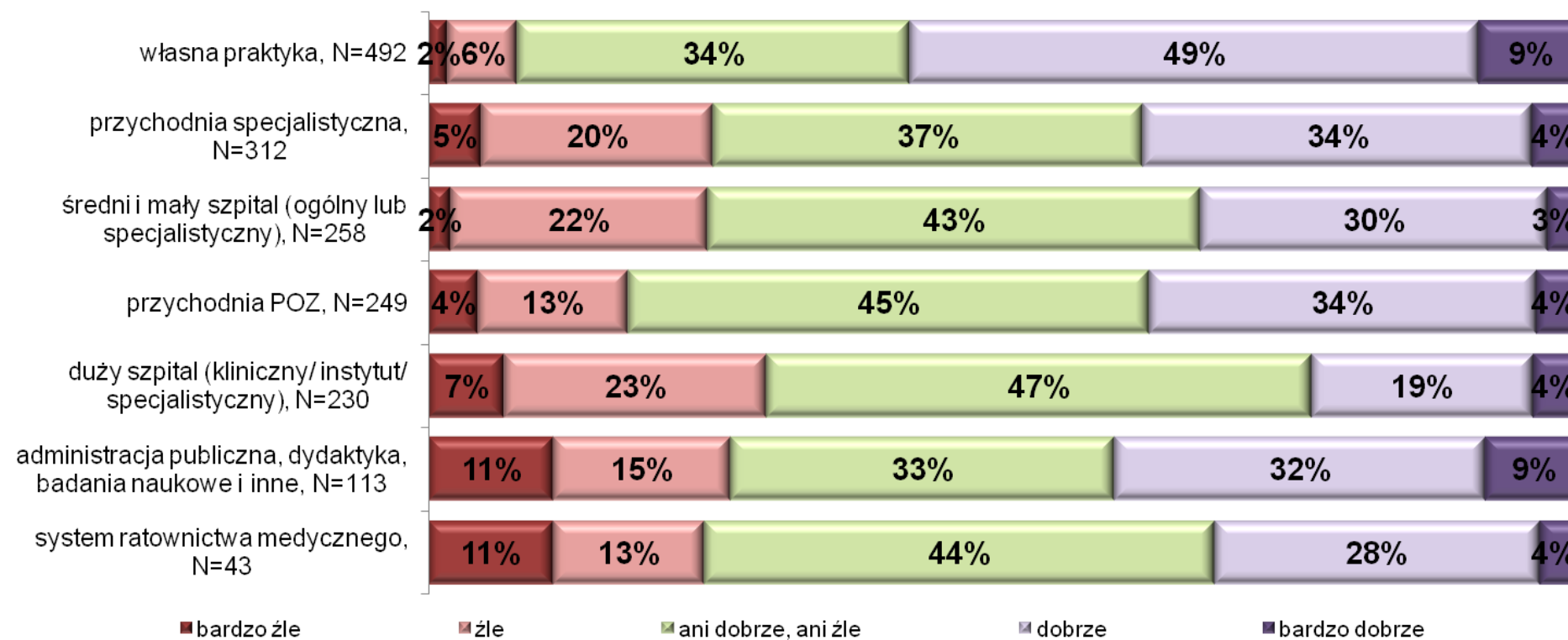

Ryc. 3 . Czas poświęcony na aktywność zawodową lekarzy i lekarzy dentystów w placówkach różnego typu

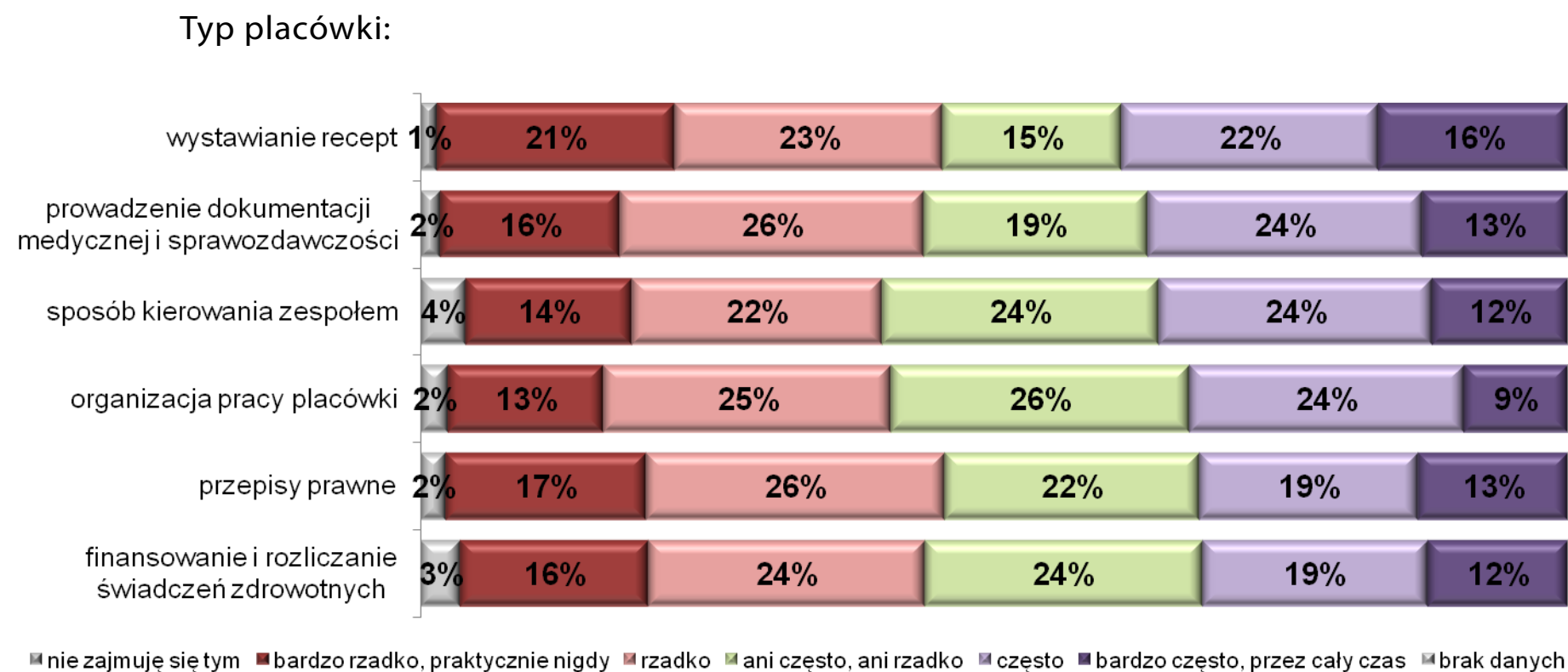

Ryc. 4. Ocena własnych, łącznych dochodów we wszystkich placówkach w 2012 r.

Typ placówki:

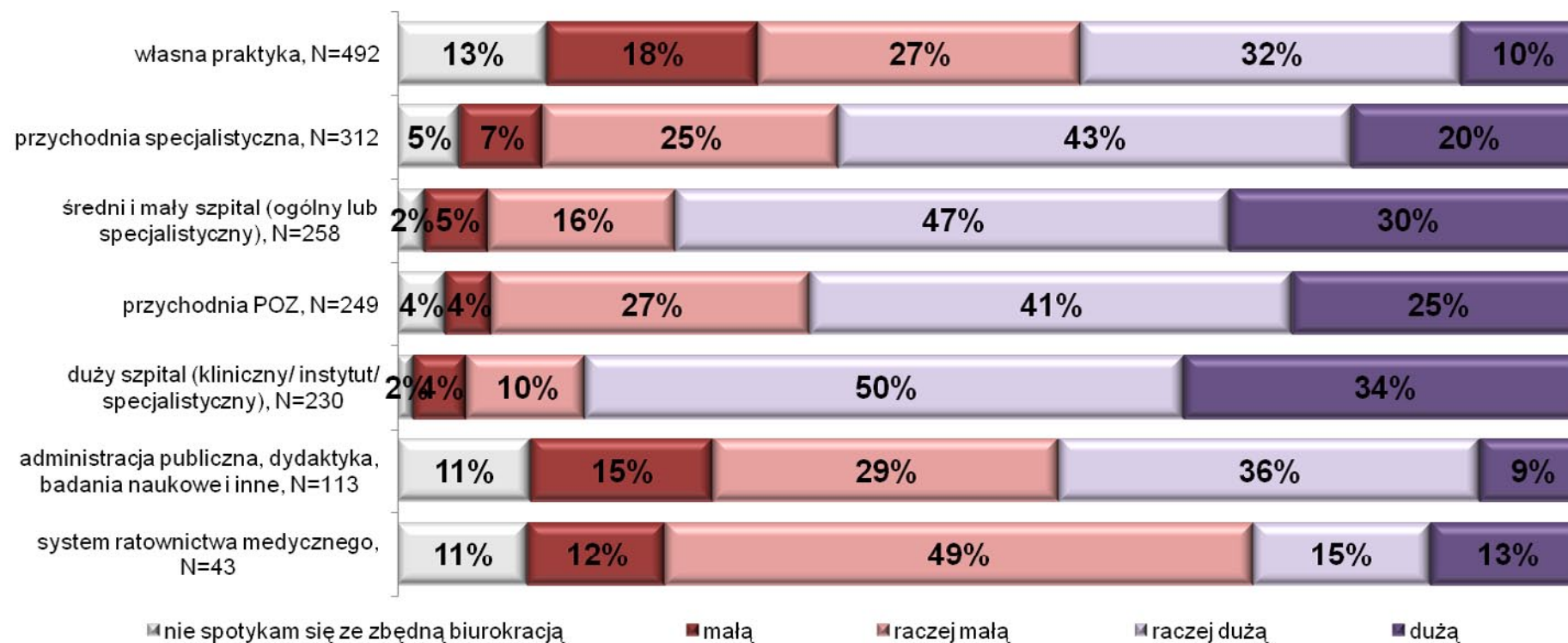

Ryc. 5. Ocena własnego wynagrodzenia w 2012 r. w placówkach różnego typu

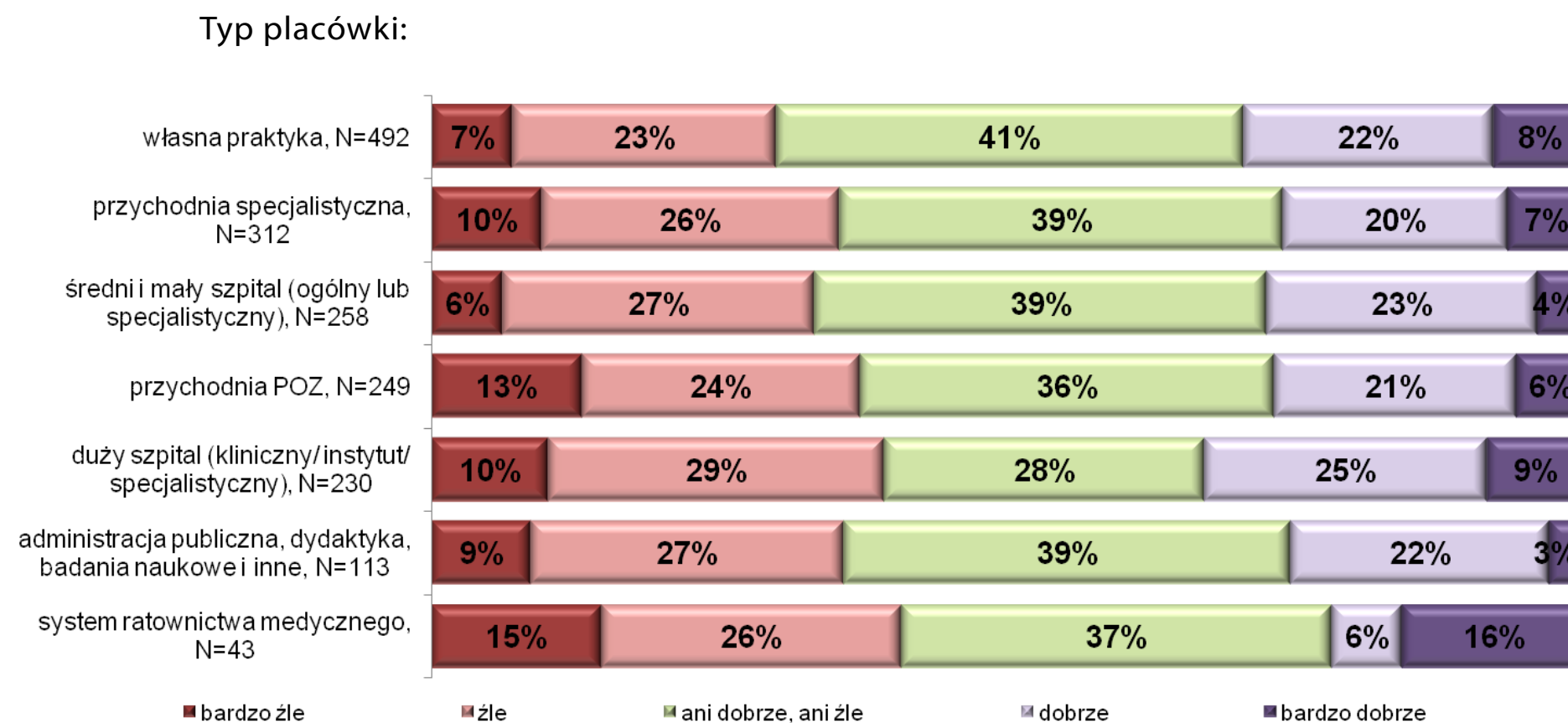

Ryc. 6. Utrudnienia w praktyce lekarskiej spowodowane różnymi aspektami pracy zawodowej

Typ placówki:

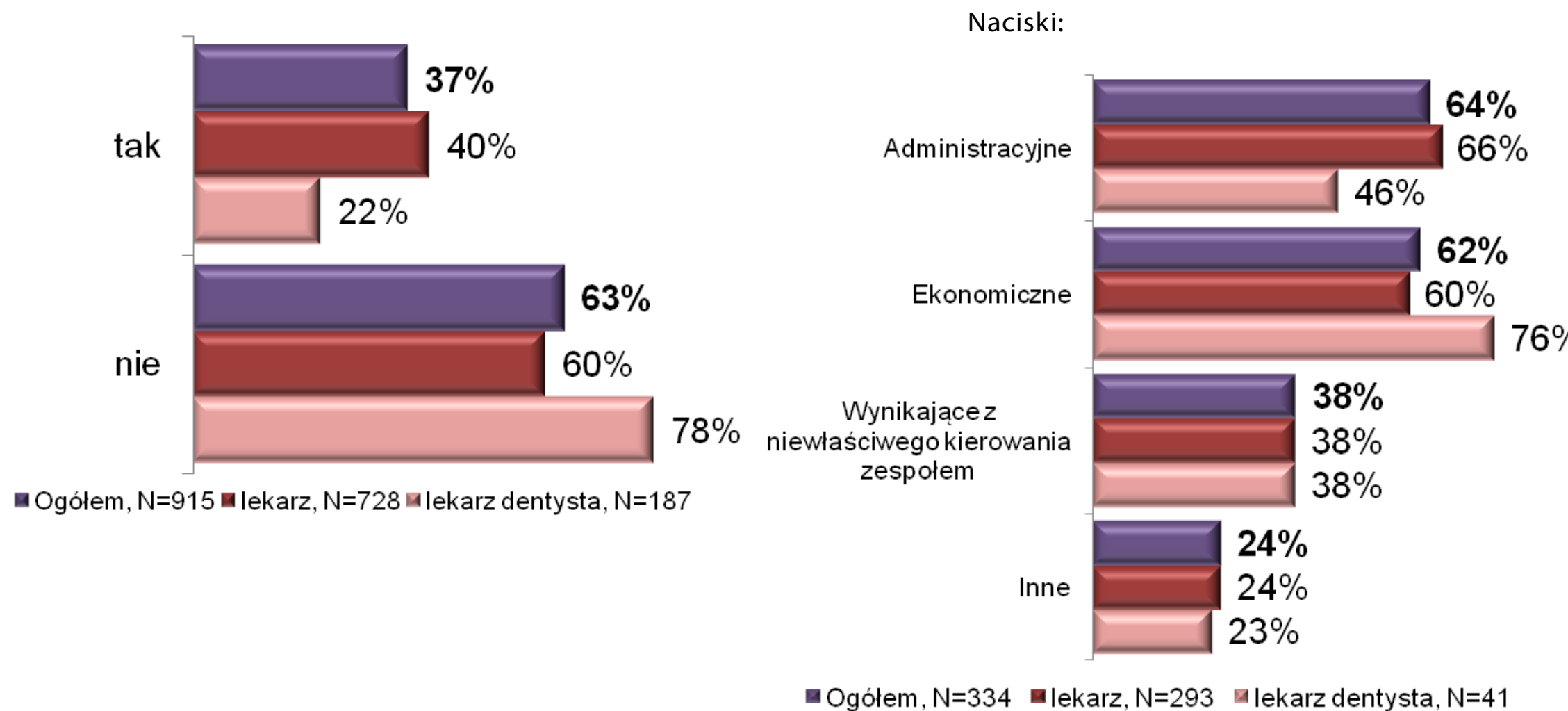

Ryc. 7. Zbędna biurokracja w praktyce lekarskiej w zależności od typu placówki

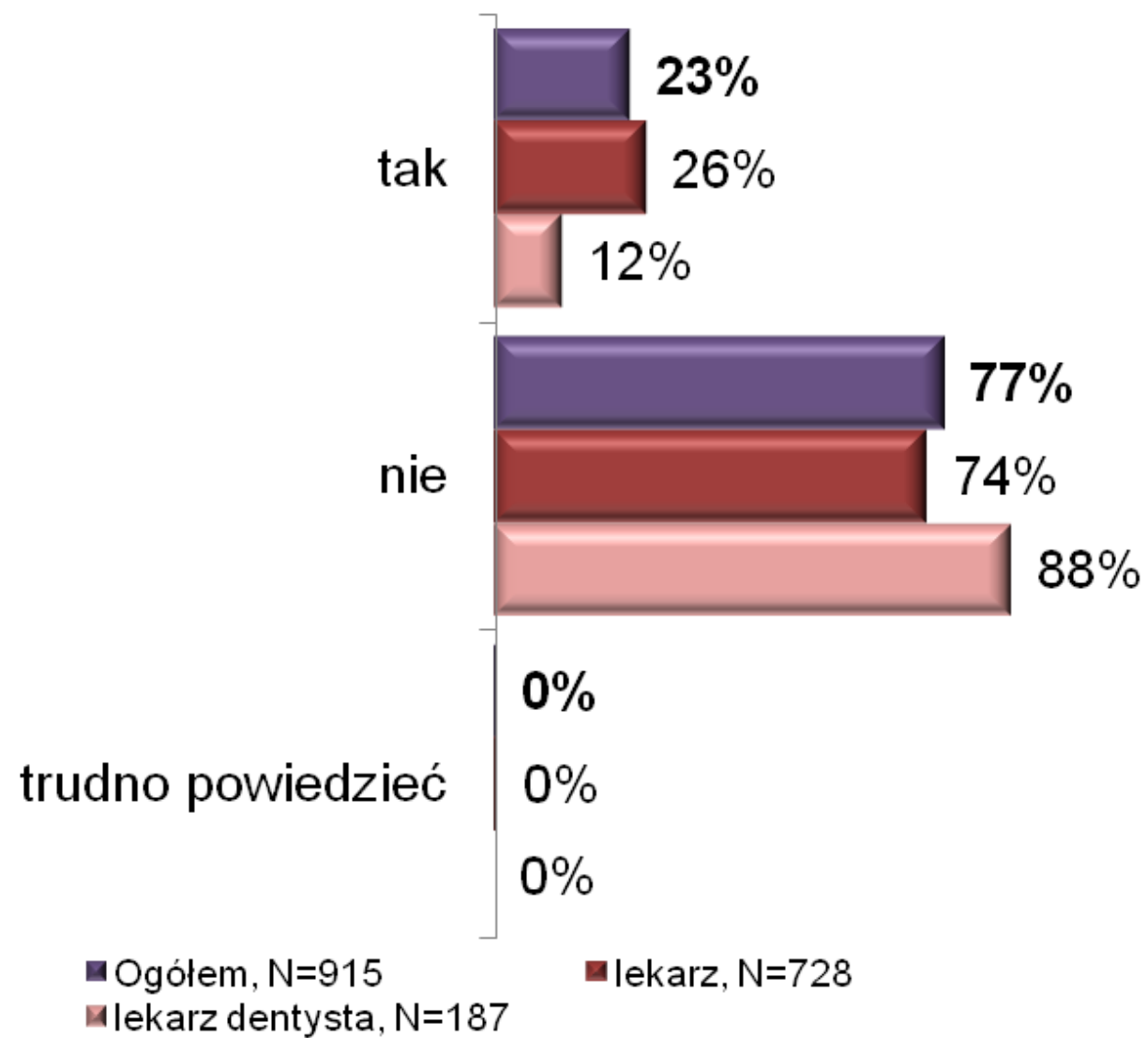
Ryc. 8. Ocena możliwości rozwoju zawodowego w placówkach różnego typu

„Czy w 2012 r. w swojej praktyce zawodowej spotkał(a) się Pan(i) z naciskami, aby wykonywać swój zawód niezgodnie z uznawanymi przez Pana(ią) zasadami etycznymi lub niezgodnie z przepisami? Jeżeli tak: jakiego typu były to naciski?”

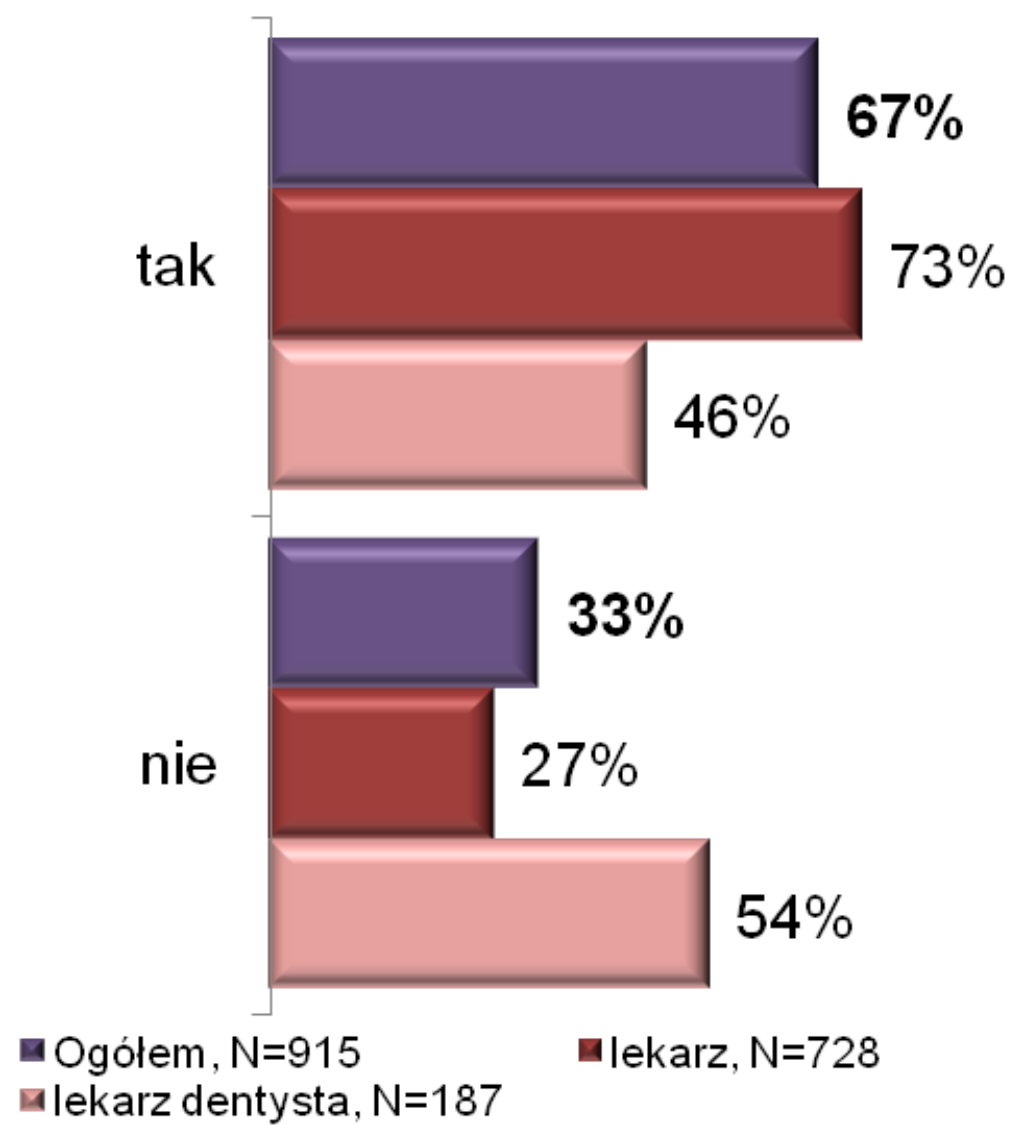
Ryc. 9. Presja w praktyce zawodowej lekarza i lekarza dentysty

„Czy w ciągu 2012 r., w którymkolwiek miejscu pracy, spotkał(a) się Pan(i) z jakąkolwiek formą mobbingu?”

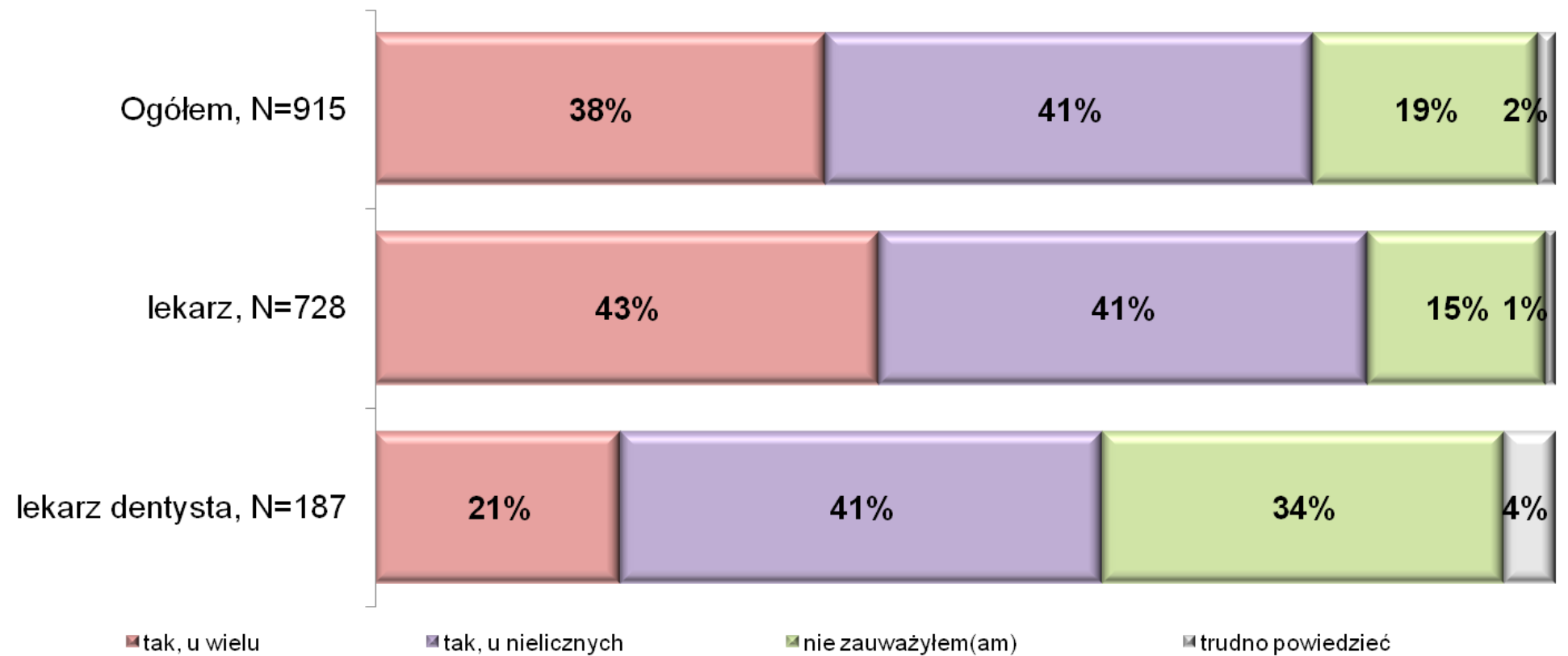

Ryc. 10. Mobbing w miejscu pracy

„Czy w ciągu 2012 r., w którymkolwiek miejscu pracy spotkał(a) się Pan(i)
z agresją ze strony pacjentów lub ich bliskich?”

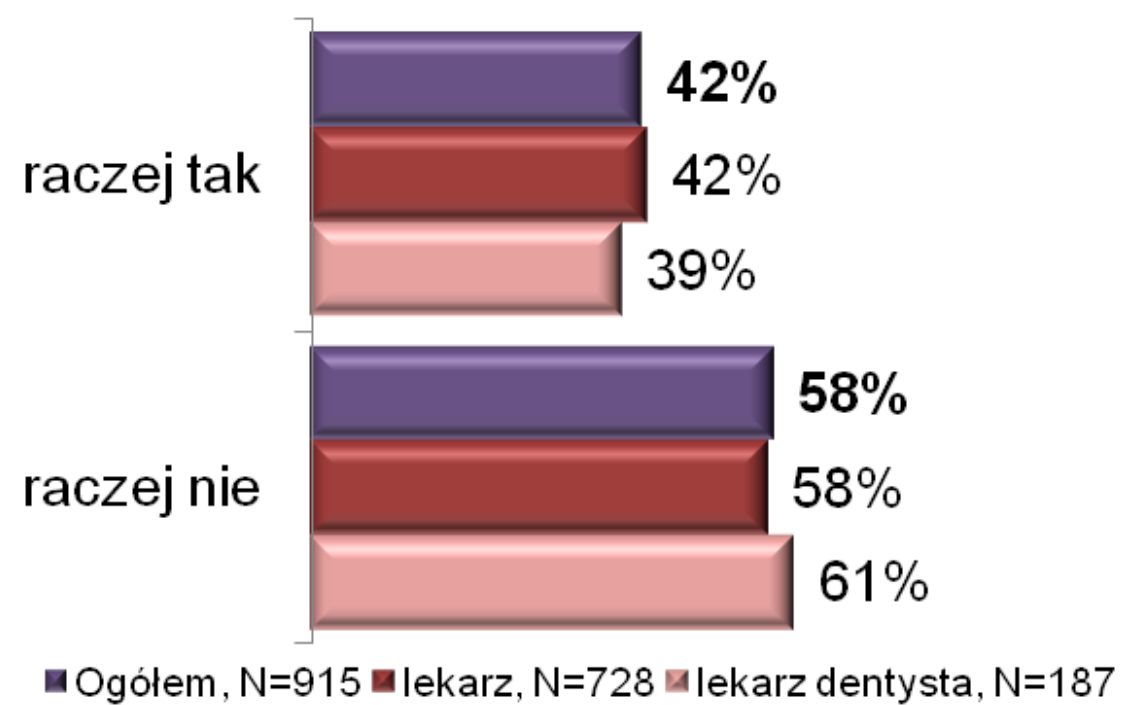

Ryc. 11. Agresja ze strony pacjentów lub ich bliskich

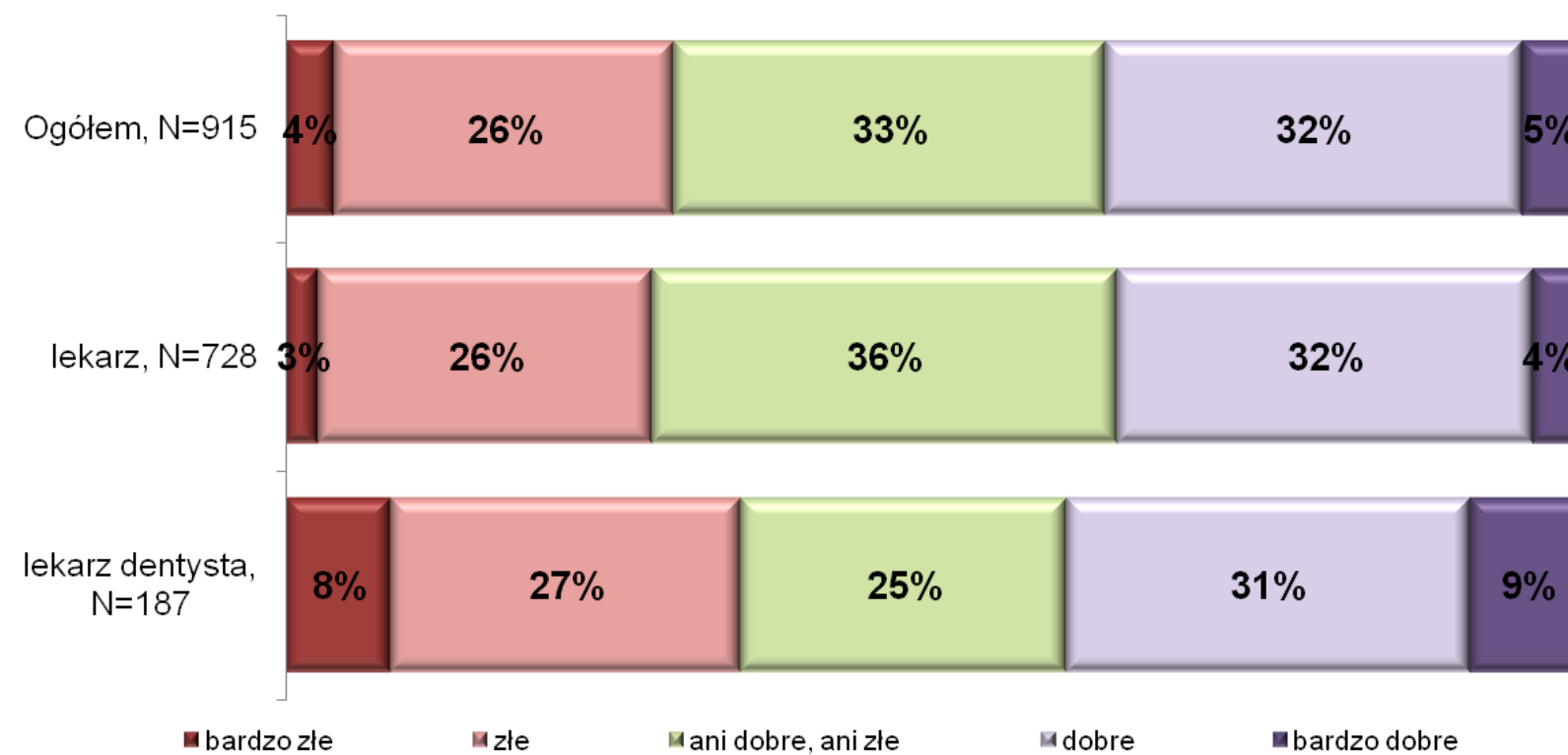

Ryc. 12. Objawy wypalenia zawodowego obserwowane u najbliższych współpracowników

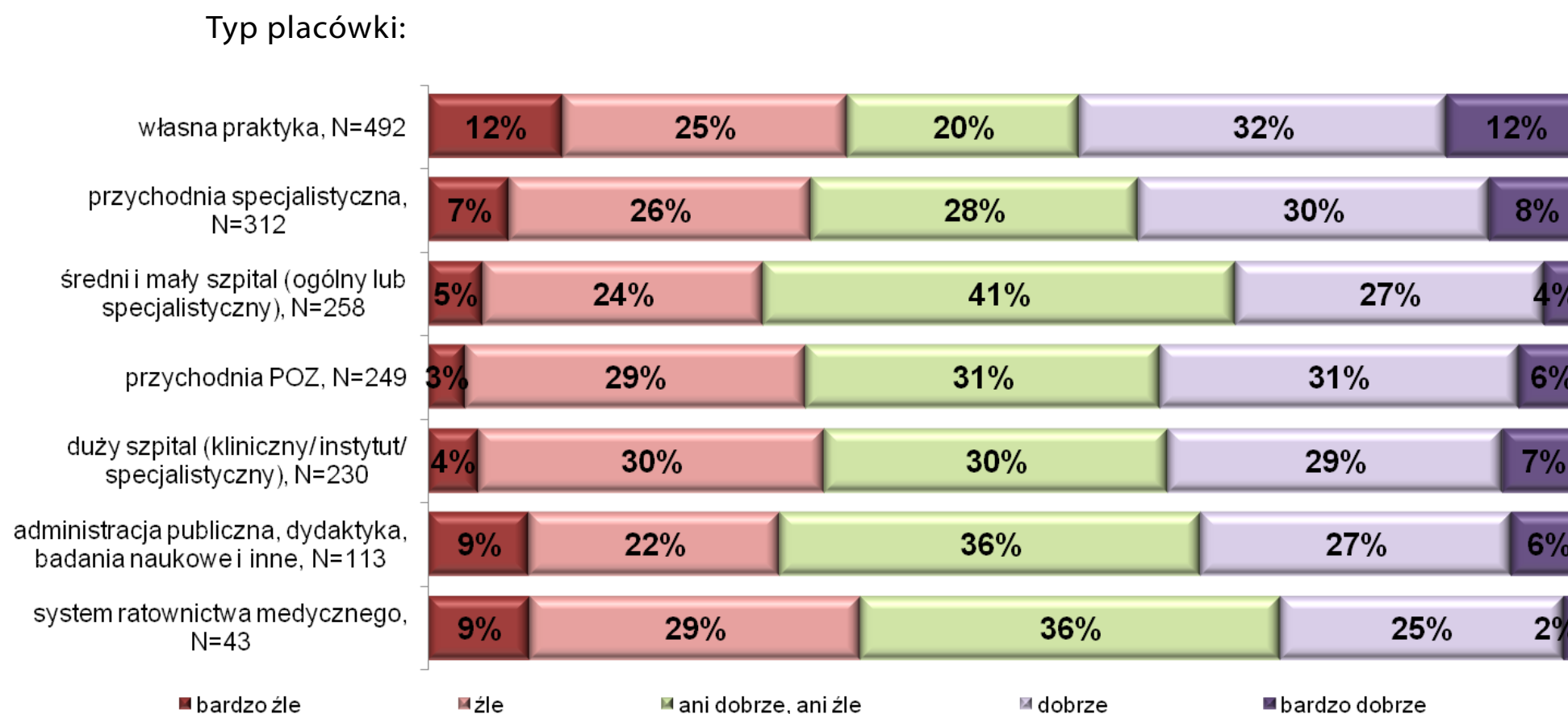
„Czy obserwuje Pan(i) u siebie objawy wypalenia zawodowego?”

Ryc. 13. Objawy własnego wypalenia zawodowego

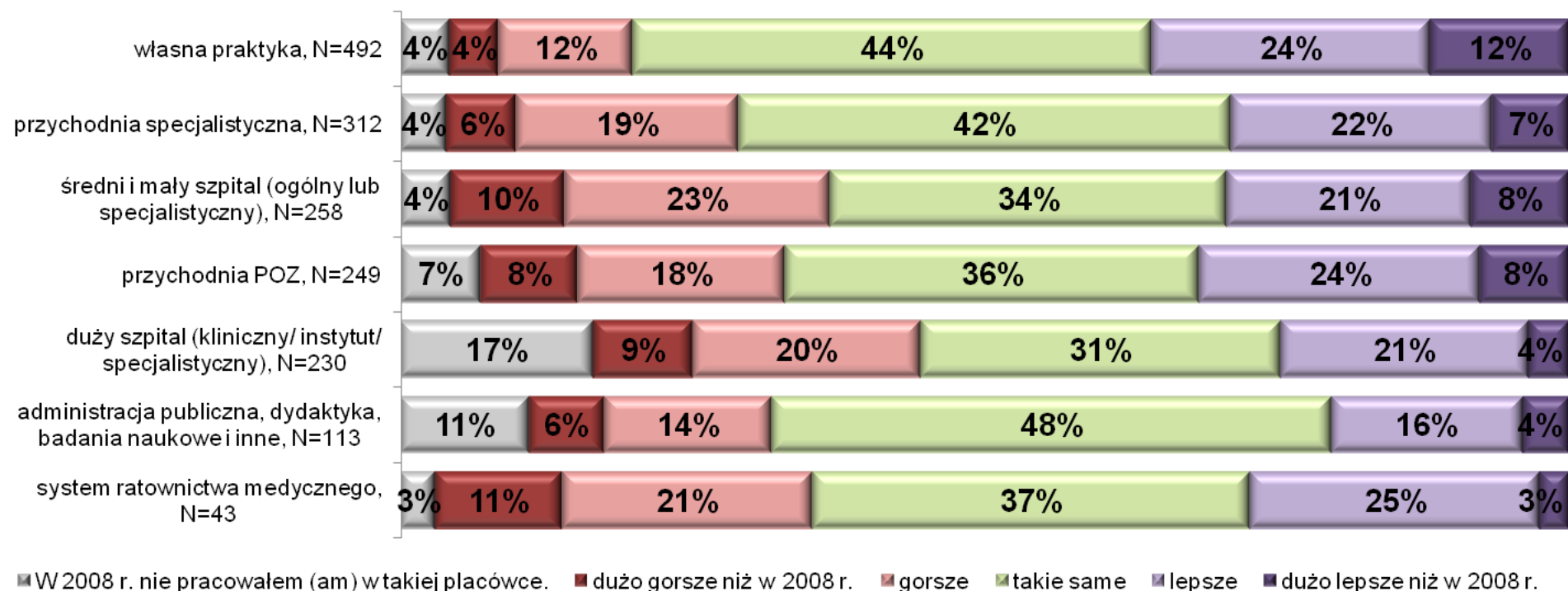

Ryc. 14. Ogólna ocena warunków pracy lekarzy i lekarzy dentystów

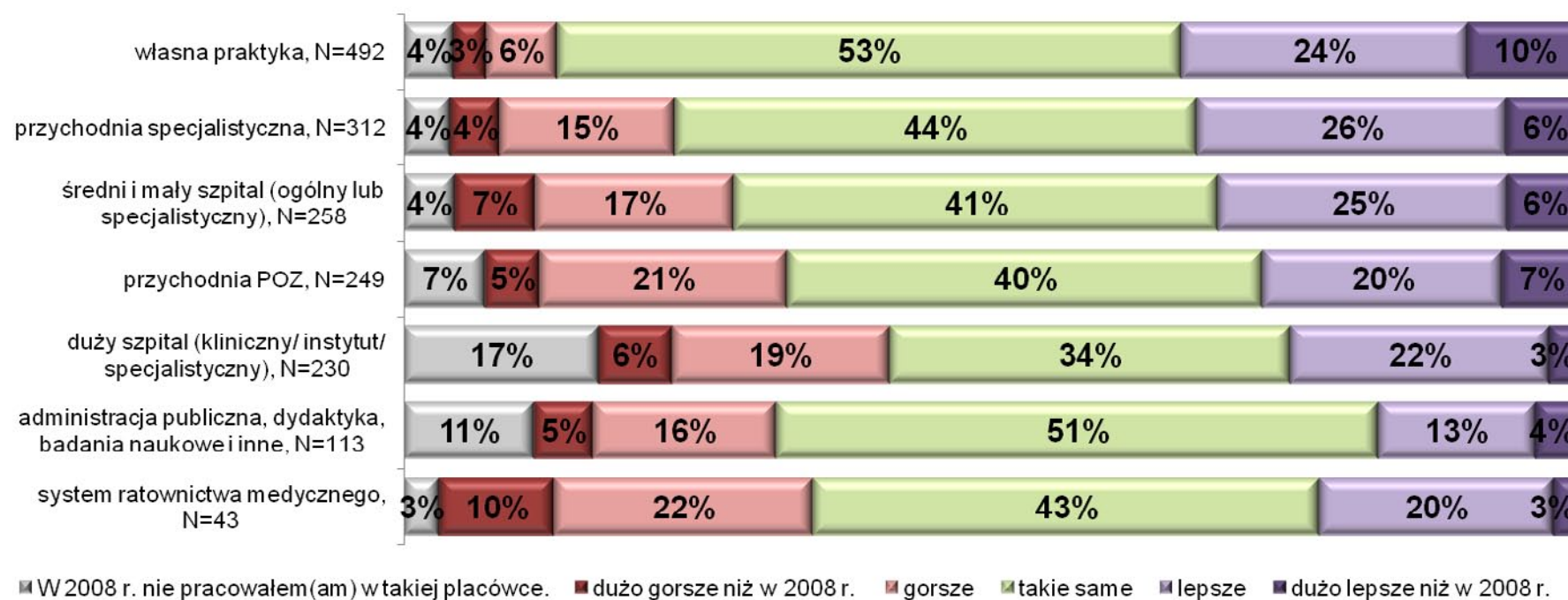
Ryc. 15. Ocena warunków pracy w placówkach różnego typu

Typ placówki:

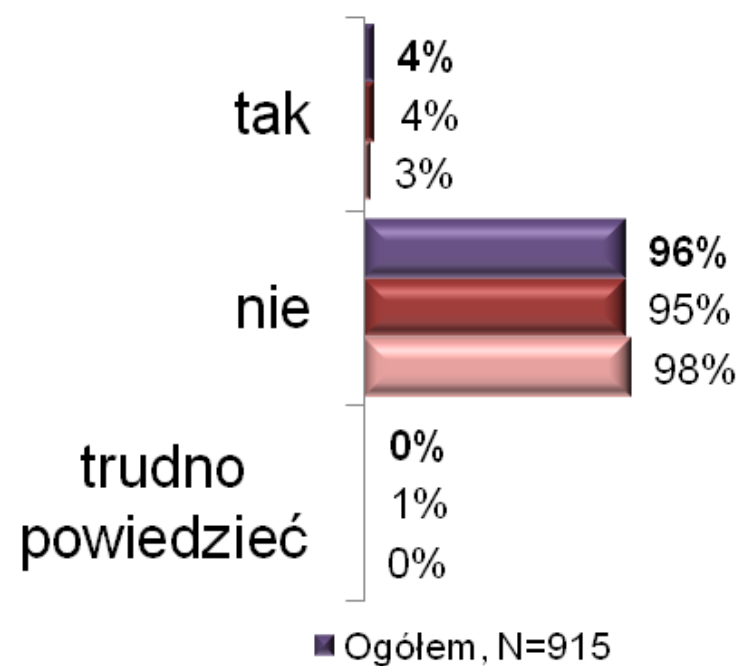

Ryc. 16. Ocena porównawcza warunków pracy w placówkach różnego typu – 2012 vs 2008 r.

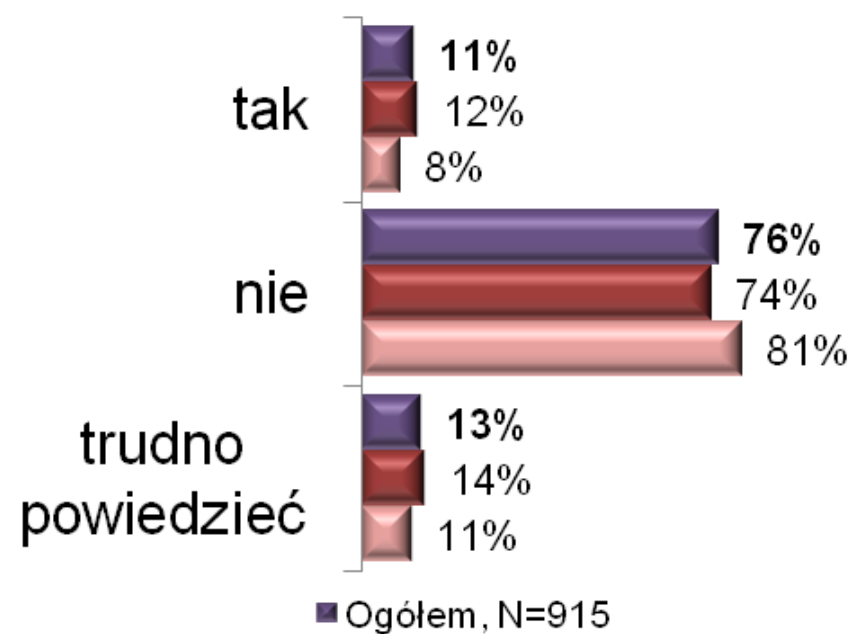
Typ placówki:

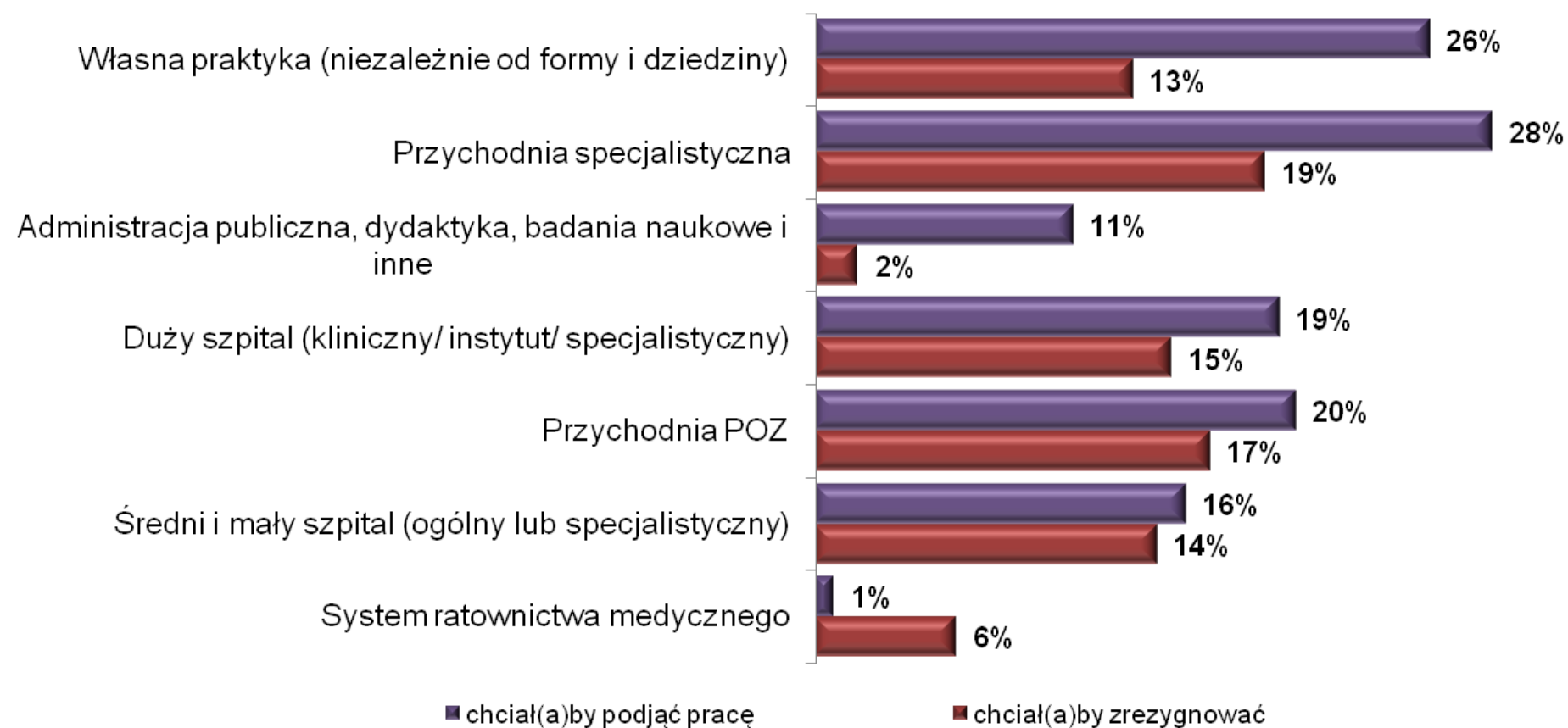
Ryc. 17. Ocena porównawcza ogólnej jakości funkcjonowania placówek różnego typu – 2012 vs 2008 r.

Zamiar zmiany miejsca pracy w Polsce w ciągu najbliższych 6 miesięcy

Ryc. 18. Zamiar podjęcia pracy za granicą w ciągu najbliższych 12 miesięcy

Ryc. 19. Potencjalna rotacja pracowników: lekarzy i lekarzy dentystów pomiędzy placówkami (w Polsce)